

DEMOKRACJA BEZPOŚREDNIA

- Sposób sprawowania władzy, w którym decyzje podejmowane są bezpośrednio przez ogół wyborców bez pośrednictwa jakichkolwiek organów państwowych
- Bezpośrednie decydowanie przez osoby uprawnione (lud, naród) w drodze głosowania
- Demokracja bezpośrednia znana była już w starożytności i klasycznej jej przykładem jest zbierające się periodycznie w Atenach w V i VI w.p.n.e. zgromadzenie ludowe.
- Podobna forma sprawowania władzy wykształciła się np..w starożytnym Rzymie również wśród plemion słowiańskich

ZGROMADZENIE LUDOWE

1. Zebranie wszystkich uprawnionych do podejmowania decyzji w celu rozstrzygnięcia najważniejszych kwestii
2. Występuje w 3 małych kantonach szwajcarskich

INICJATYWA LUDOWA

1. Uprawnienie określonej liczby członków zbiorowego podmiotu suwerenności do wszczęcia postępowania ustawodawczego
2. „pozwała obywatelom żądać od swoich przedstawicieli w parlamencie opracowania, zmiany, uchylecia konkretnych ustaw”
3. **art. 118. ust 2 Konstytucji RP**

KONSULTACJE LUDOWE

Wyrażenie przez suwerena opinii w określonej sprawie w drodze głosowanie, opinia taka nie ma charakteru wiążącego, mają jednak duże znaczenie polityczne

Art.4 Konstytucji RP – Władza zwierzchnia

- **Art. 4. Władza zwierzchnia w RP**

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

REFERENDUM fakultatywne o szczególnym znaczeniu dla państwa

Art. 125. Przesłanki przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego

1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone **referendum ogólnokrajowe**.
2. Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.
4. Ważność referendum ogólnokrajowego oraz referendum, o którym mowa w art. 235 zmiana Konstytucji - inicjatywa ustawodawcza, tryb i wymagania, ust. 6, stwierdza Sąd Najwyższy.
5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa ustawa.

Może zostać zarządzone przez:

1. **Sejm** bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów. (forma uchwały, z własnej inicjatywy lub na wniosek senatu, rady ministrów lub grupy co najmniej 500 tys. obywateli).
2. **Prezydenta** Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów. (w formie postanowienia)
3. **Referendum zarządzane przez Sejm** z inicjatywy obywateli, nie może dotyczyć problematyki wydatków i dochodów, obronności państwa amnestii

-
4. **Referendum** przeprowadza się najpóźniej w terminie 90 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sejmu lub ustanowienia Prezydenta w Dzienniku Ustaw RP.
  5. **Wynik referendum** jest wiążący, jeżeli wzięła w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.
  6. **Ważność referendum** stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.

REFERENDUM fakultatywne

Wyrażające zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej

Art. 90

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.

2. Ustawa, wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125.

4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Może zostać zarządzone przez:

1. **Sejm** w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.(jest to uchwała o trybie wyrażenia zgody na ratyfikację).
2. **Prezydenta** (w formie postanowienia), za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.(w formie postanowienia)
3. **Dotyczy** umów międzynarodowych na podstawie których RP przekazuje organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy publicznej.
4. **Referendum** przeprowadza się najpóźniej w terminie 90 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sejmu lub ustanowienia Prezydenta w Dzienniku Ustaw RP.
5. **Wynik referendum** jest wiążący, jeżeli wzięła w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.
6. **Ważność referendum** stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.

REFERENDUM fakultatywne

W sprawie zatwierdzenia zmian Konstytucji

Art. 235.

6. Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego. Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiedziała się większość głosujących.

Może zostać zarządzone przez Marszałka Sejmu na wniosek:

1. Co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów.
2. Senatu
3. Prezydenta (wniosek składa się w terminie 45 dni od dnia uchwalenia przez senat ustawy o zmianie Konstytucji).
4. Może dotyczyć jedynie zmian w przepisach zawartych w rozdziałach I, II, XII Konstytucji .
5. Marszałek sejmu wyznacza datę przeprowadzenia referendum na dzień przypadający w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku.
6. Aby wynik referendum był wiążący, nie jest wymagana określona frekwencja.
7. Ważność referendum stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.

REFERENDUM lokalne

- **Art. 170. Przesłanki referendum lokalnego**

Członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego. Zasady i tryb przeprowadzania referendum lokalnego określa ustawa.

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Art.2.1. Zgodnie z jej brzmieniem ustalonym w 2013 r., mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego, jako członkowie wspólnoty samorządowej wyrażają w nim swoją wolę:

- 1) w sprawie odwołania organu stanowiącego tej jednostki,
- 2) co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki,
- 3) w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę.

Przedmiotem referendum gminnego może być również:

- 1) odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta),
- 2) samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy.

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Art.4. Referendum przeprowadza się z inicjatywy organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego lub na wniosek co najmniej:

- **10%** uprawnionych do głosowania mieszkańców
· · gminy albo · · powiatu,
- **5%** uprawnionych do głosowania mieszkańców
· · województwa.

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego wystąpić może:

- **grupa co najmniej 15 obywateli**, którym przysługuje prawo wybierania do organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego, a w odniesieniu do referendum gminnego – także 5 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy,
- **statutowa struktura terenowa** **partii politycznej** działająca w danej jednostce samorządu terytorialnego,
- **organizacja społeczna posiadająca osobowość prawną**, której statutowym terenem działania jest co najmniej obszar danej jednostki samorządu terytorialnego.

USTAWA

z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym

Art. 55. 1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Art. 56. 1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów.
2. Wynik referendum gminnego w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne jest rozstrzygający, jeżeli za samoopodatkowaniem oddano co najmniej $\frac{2}{3}$ ważnych głosów.

LITERATURA:

- Banaszak B., Preisner A. (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002,
- Banaszak B., Bisztyga A., Complak K., Jabłoński M., Wieruszewski R., Wójtowicz K., *System ochrony praw człowieka*, Zakamycze 2005,
- Bolechów B., Florczak A., *Prawa i wolności I i II generacji*, Toruń 2006,
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012,
- Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2010,
- Jabłoński M. (red.), *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, Warszawa 2010,
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym Dz. U. 2000 Nr 88 poz. 985
- USTAWA z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym

mgr Mariia Kostetska
Katedra Prawa Konstytucyjnego

